

Sygn. akt V KK 279/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 października 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Włodzimierz Wróbel (przewodniczący)

SSN Andrzej Stępka (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Cesarz

Protokolant Katarzyna Wępa

w sprawie P. W.

skazanego z art. 226 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 20 października 2016 r.,

kasacji, wniesionych przez Prokuratora Okręgowego w S. na korzyść oskarżonego oraz przez obrońcę oskarżonego,

od wyroku Sądu Okręgowego w S.

z dnia 10 maja 2016 r.,

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w G.

z dnia 21 grudnia 2015 r.,

I. uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej orzeczenia o karze i przekazuje sprawę w tym zakresie Sądowi Okręgowemu w S. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;

II. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. A. S., Kancelaria adwokacka w S., kwotę 442,80 zł (czterysta czterdzieści dwa i 80/100 złotych), w tym 23% VAT, tytułem wynagrodzenia za sporządzenie i wniesienie kasacji na rzecz skazanego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 grudnia 2015 r., sygn. akt II K .../15, Sąd Rejonowy w G. uznał P.W. winnym tego, że w dniu 12 lutego 2015 r. znieważył funkcjonariusza Służby Więziennej J. U. słowem powszechnie uznanym za obelżywe, podczas i w związku z pełnieniem przez niego obowiązków służbowych, polegających na rozmowie ze skazanym przed zaopiniowaniem wniosku o wymierzenie kary dyscyplinarnej, to jest, uznano go winnym przestępstwa z art. 226 § 1 k.k. Za to przestępstwo Sąd ten wymierzył oskarżonemu karę 1 (jednego) miesiąca bezwzględnego pozbawienia wolności.

Wyrok tego Sądu został zaskarżony tylko i wyłącznie apelacją przez obrońcę oskarżonego, a więc na jego korzyść. W wywiedzionym środku odwoławczym obrońca zarzucił naruszenie art. 92 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k., poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów i dokonanie oceny zgromadzonego materiału dowodowego w sposób dowolny.

Podnosząc tak sformułowany zarzut obrońca wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uniewinnienie oskarżonego od przypisanego mu przestępstwa, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd II instancji uznał zarzut podniesiony w apelacji obrońcy za bezzasadny i zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

- wymierzoną karę pozbawienia wolności „obniżył do dwóch miesięcy”;
- na podstawie art. 4 § 1 k.k. za podstawę prawną wszystkich rozstrzygnięć wskazał przepisy kodeksu karnego w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2015 r.

W pozostałej części utrzymał wyrok w mocy, a także zasądził od Skarbu Państwa na rzecz obrońcy oskarżonego koszty nieopłaconej obrony z urzędu i zasądził od oskarżonego wydatki związane z postępowaniem odwoławczym i opłatę sądową.

Od wyroku Sądu odwoławczego kasację wnieśli zarówno obrońca skazanego P. W., jak i na korzyść skazanego Prokurator Okręgowy w S.

Prokurator Okręgowy w S. zaskarżył powyższy wyrok na korzyść skazanego P. W. w części dotyczącej orzeczenia o karze. Na podstawie art. 523 § 1 k.p.k. oraz

art. 526 § 1 k.p.k. wyrokowi Sądu Okręgowego w S. zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisu prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 434 § 1 k.p.k., polegające na orzeczeniu przez Sąd odwoławczy na niekorzyść P. W. poprzez wymierzenie mu surowszej kary, po rozpoznaniu apelacji wniesionej na korzyść oskarżonego przez jego obrońcę, przy jednoczesnym braku zwykłego środka odwoławczego pochodzącego od oskarżyciela publicznego na niekorzyść tego oskarżonego, co w konsekwencji skutkowało niezasadnym podwyższeniem orzeczonej wyrokiem Sądu I instancji kary w wysokości 1 miesiąca pozbawienia wolności do 2 miesięcy pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 537 § 1 i 2 k.p.k. prokurator sformułował wniosek o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 10 maja 2016 r., sygn. akt IV Ka .../16, w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie temu Sądowi do ponownego rozpoznawania w postępowaniu odwoławczym.

Z kolei obrońca skazanego zarzuciła wyrokowi Sądu odwoławczego rażące naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na jego treść, a mianowicie art. 434 § 1 k.p.k., poprzez orzeczenie na niekorzyść oskarżonego wskutek zmiany wyroku Sądu Rejonowego w G. z dnia 21 grudnia 2015 r., w sprawie o sygn. akt II K .../15 i wymierzenie w miejsce orzeczonej przez Sąd I instancji kary 1 miesiąca pozbawienia wolności, kary 2 miesięcy pozbawienia wolności, przy jednoczesnym braku apelacji na niekorzyść oskarżonego, co stanowi naruszenie zakazu *reformationis in peius*.

W konkluzji kasacji obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w S. do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na kasację obrońcy skazanego Prokurator Okręgowy w S. wniósł o jej uwzględnienie i uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w S. w części dotyczącej orzeczenia o karze i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu sądowi.

Najwyższy zważył co następuje.

Obie wniesione w przedmiotowej sprawie kasacje okazały się zasadne w stopniu oczywistym, co skutkowało ich uwzględnieniem w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

W sprawie nie wystąpiły też wyjątki określone w art. 536 k.p.k., nakazujące rozpoznanie kasacji z przekroczeniem granic zaskarżenia.

Nie ulega wątpliwości, że wyrok Sądu Okręgowego w S. zapadł z oczywistą i mającą istotny wpływ na treść orzeczenia obrazą przepisu art. 434 § 1 k.p.k. Zgodnie z treścią tego przepisu w brzmieniu obowiązującym w dacie orzekania przez Sąd odwoławczy, tj. w dniu 10 maja 2016 r., sąd odwoławczy mógł orzec na niekorzyść oskarżonego tylko wtedy, gdy wniesiono na jego niekorzyść środek odwoławczy, a także tylko w granicach zaskarżenia, chyba że ustawa stanowi inaczej. Istotą zakazu *reformationis in peius* zawartego w art. 434 § 1 k.p.k., jest zakaz pogarszania sytuacji procesowej oskarżonego w przypadku wywiedzenia środka odwoławczego jedynie na jego korzyść. Oskarżony ma gwarancję, że orzeczenie zapadłe w wyniku odwołania nie będzie dla niego gorsze niż to zapadłe w pierwszej instancji (tak SN np. w postanowieniu z dnia 21 listopada 2014 r., III KK 363/14, Prok. i Pr. 2015, z. 3, poz. 326). Jedynie w sytuacji, gdy wniesiony został środek odwoławczy na niekorzyść, sąd odwoławczy ma możliwość orzekania na niekorzyść oskarżonego, ale zawsze jedynie w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów.

Analiza sentencji wyroków zapadłych przed sądami obu instancji w niniejszej sprawie i porównanie wymierzonych oskarżonemu kar prowadzi do nie budzącej wątpliwości konstatacji, że kara wymierzona przez Sąd odwoławczy (dwa miesiące pozbawienia wolności) jest wyższa od kary orzeczonej pierwotnie przez Sąd I instancji (miesiąc pozbawienia wolności). Z akt jednocześnie wynika, że Sąd odwoławczy rozpoznający środki odwoławcze nie dysponował apelacją na niekorzyść P. W. Jedyny złożony zwyczajny środek odwoławczy pochodził od obrońcy oskarżonego i oczywiście skierowany był tylko i wyłącznie na jego korzyść. W tej sytuacji zaś Sąd odwoławczy nie mógł zmienić zaskarżonego wyroku na niekorzyść oskarżonego. Podwyższenie orzeczonej przez Sąd I instancji kary, którego dokonał Sąd Okręgowy w S. w wyroku z dnia 10 maja 2016 r., w sprawie IV Ka/16, stanowiło zatem rażącą obrazę art. 434 § 1 k.p.k., mającą istotny i oczywisty wpływ na treść prawomocnego wyroku.

Lektura sentencji wyroku Sądu Okręgowego w S. prowadzi do wniosku, że Sąd ów był przekonany, iż obniża wymierzoną przez Sąd I instancji karę 1 miesiąca pozbawienia wolności (zob. k. 244). Orzekł on w sentencji orzeczenia, że „zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że wymierzoną oskarżonemu karę pozbawienia

wolności obniża do 2 (dwóch) miesięcy”. Sąd ten wskazał w sentencji, że „obniża” orzeczoną karę pozbawienia wolności, w rzeczywistości jednak dokonał jej podwyższenia. Dopiero z uzasadnienia tego wyroku wynika, że Sąd odwoławczy dostrzegł swój błąd, gdyż podniósł między innymi: „wymierzona oskarżonemu kara 1 miesiąca pozbawienia wolności nie razi surowością, szczególnie, że przestępstwo kwalifikowane z art. 226 § 1 k.k. jest zagrożone karą pozbawienia wolności do 1 roku (...). Jedynie skutek błędnego przyjęcia przez Sąd Okręgowy, że oskarżonemu została wymierzona kara jednego roku pozbawienia wolności, została dokonana korekta wymiaru kary” (k. 246).

W przedmiocie kasacji wniesionej przez Prokuratora Okręgowego w S. należy stwierdzić, że w niniejszej sprawie prokurator był uprawniony do wniesienia kasacji, mimo, iż nie zaskarżył wyroku Sądu I instancji. Sąd Najwyższy wielokrotnie przyjmował, że prokurator ma prawo złożenia kasacji na korzyść oskarżonego także wówczas, gdy nie zaskarżył uprzednio wyroku Sądu I instancji, wyrok ten natomiast został zmieniony rozstrzygnięciem Sądu odwoławczego na niekorzyść oskarżonego. Złożenie przez prokuratora kasacji na korzyść oskarżonego jest zawsze możliwe wtedy, gdy uprzednio wniósł on na jego korzyść apelację od wyroku sądu I instancji (art. 520 § 2 k.p.k.). Jednak również w wypadku gdy tego nie uczynił, lecz apelację wniósł oskarżony, prokurator ma prawo wniesienia kasacji na jego korzyść. Wywodzi się to uprawnienie z faktu, że przysługuje ono niewątpliwie oskarżonemu, a to właśnie w interesie oskarżonego prokurator w takim przypadku działa. Wniesienie przez prokuratora kasacji na korzyść oskarżonego nie jest dopuszczalne jedynie wtedy, gdy wyrok sądu pierwszej instancji nie został w ogóle na korzyść oskarżonego zaskarżony, a także i wówczas gdy – przy braku takiego zaskarżenia – wyrok ten utrzymano w mocy lub go zmieniono na korzyść oskarżonego (*tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 września 2006 r., V KK 217/06, LEX nr 196969; podobnie wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 września 2001 r., V KKN 216/01, OSNKW 2001, z. 11-12, poz. 98; z dnia 8 maja 1996 r., IV KKN 20/96, Prokuratura i Prawo, z. 11, poz. 9; glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2001 r., V KKN 216/01, W. Grzeszczyka, Orzecznictwo Sądów Polskich 2002, z. 3, poz. 44; P. Hofmański (red), E. Sadzik, K. Zgryzek, Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom III, Warszawa 2012, s. 215).*

Należy też dla porządku nadmienić, że w niniejszej sprawie nie zachodził żaden z wyjątków przewidzianych w art. 434 § 3 k.p.k. w brzmieniu z dnia orzekania, gdyż wyrok w sprawie nie został wydany z zastosowaniem art. 343 k.p.k. ani art. 387 k.p.k., lecz po przeprowadzeniu pełnego postępowania sądowego. Nie miało też miejsca w niniejszej sprawie skazanie z zastosowaniem art. 60 § 3 lub 4 Kodeksu karnego lub art. 36 § 3 Kodeksu karnego skarbowego.

Stwierdzając zatem, że Sąd odwoławczy dopuścił się rażącej obrazę przepisów postępowania, która miała istotny wpływ na treść wyroku w postaci podwyższenia – wbrew zakazowi *reformationis in peius* – kary orzeczonej wyrokiem Sądu I instancji, Sąd Najwyższy uznał, że spełnione zostały przesłanki do uwzględnienia obu kasacji w trybie określonym w przepisie art. 535 § 5 k.p.k., i w konsekwencji orzekł, jak w wyroku. Na podstawie § 4 ust. 1 i 3 oraz § 17 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, zasądzone na rzecz adwokat A. S., Kancelaria Adwokacka w S., kwotę 442,80 zł (obejmującą także podatek VAT) za sporządzenie i wniesienie kasacji na rzecz skazanego P. W.

eb